

STRUG CZY HEBEL?

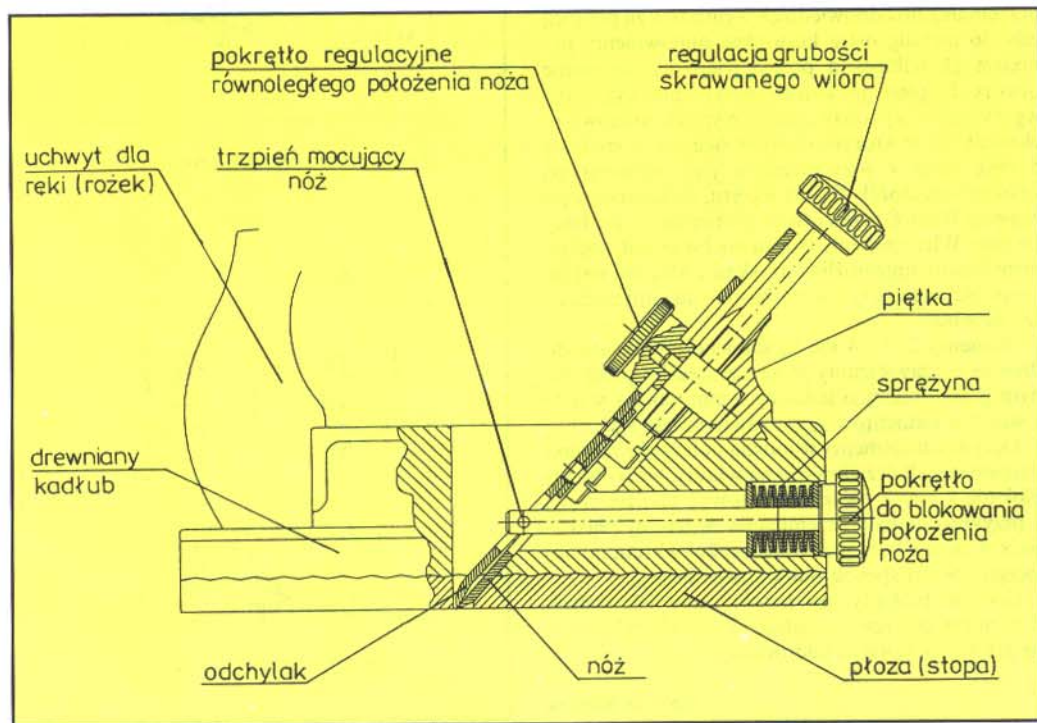
Tak się jakoś złożyło, że do określonych zawodów lub dziedzin sztuki przylgnęły określone języki, w których porozumiewają się specjaliści całego świata. I tak w tańcu przyjęło się używać zwrotów zaczerpniętych z języka francuskiego, w muzyce – z języka włoskiego, wśród naukowców

popularne są zwroty angielskie, zaś w rzemiośle często używane są nazwy zaczerpnięte z języka niemieckiego. Co jakiś czas próbowano walczyć z obcymi naleciałościami w nazwach, np. poszczególnych narzędzi, zastępując je nazwami polskimi. Podobnie było ze strugiem, który jak dobrze pamiętamy, zwany był dawniej w żargonie stolarskim „heblem” – kalka z języka niemieckiego.

Strug, a więc narzędzie służące do strugania, tzn. nadawania powierzchni drewna odpowiedniej gładkości, znany był w starożytnym Egipcie, starożytnej Grecji i Rzymie. Narzędzie to ma więc bardzo długą historię. Kształt struga nie zmienił się zasadniczo od stuleci, a jedynie z czasem, obok drewnianych, zaczęto wytwarzać strugi z korpusem metalowym.

Tradycyjny strug stolarski ma drewniany korpus wykonany zwykle z grabiny lub buczyny, rzadziej z drewna brzoźowego lub dębowego. Korpus ma kształt prostopadłościanu z prostokątnym otworem pośrodku, zwężającym się ku dołowi, w którym osadzony jest metalowy nóż, zwykle pod kątem 45° w stosunku do powierzchni płozy (tzw. kąt skrawania). Kąt ten jest identyczny w innych rodzajach strugów, z wyjątkiem struga zwanego drapieniem (inne nazwy to: drapak lub zębak), gdzie nóż ustawiony jest pod kątem 80° w stosunku do płozy struga. Ten specjalny strug praktycznie wyszedł już z użycia, stosowany był do nacinania drobnych rowków na powierzchni drewna, które miało być fornirowane.

Oprócz struga drapienia istnieje wiele innych

rodzajów strugów, używanych do prac stolarskich po dzień dzisiejszy. Najważniejsze z nich to: zdzierek, równiak, gładzik, spust i kątnik. Rzadziej używane strugi to wpustnik i wypustnik, pletwiak, wyżłabiak oraz różne strugi profilowe. Różnią się one pomiędzy sobą wymiarami, kształtem kadłuba, kształtem i szerokością noża oraz wieloma innymi szczegółami.

Na rysunku przedstawiony został strug gładzik w przekroju pokazującym jego budowę.

Tradycyjny, drewniany strug gładzik wyposażony jest w nóż skrawający z odchyłkiem — specjalnie ukształtowaną metalową płytką, która mocno przylega do górnej powierzchni noża (powierzchni natarcia). Brzeg odchyłaka znajduje się przy tym około 0,25 mm od krawędzi ostrza noża. Szczelina w płoście struga, tzw. szczelina robocza, jest bardzo wąska i wynosi tylko 0,5 mm (przy założonym nożu). Kąt zaostrenia (ostrza) noża wynosi 25°, a kąt jego ustawienia w korpusie — 45°.

Nie wszystkie strugi mają możliwość tak precyzyjnej regulacji położenia noża, jak w przypadku widocznego na rysunku struga firmy ULMA. Zwykle nóż mocowany był (i jest do tej pory w prostych modelach strugów) za pomocą drewnianego klina. Regulacji położenia noża dokonuje się w takim przypadku ręcznie i „na oko”, po zlizowaniu klina.

Piotr Kreyser

Czy wiecie, że...

Dekretem Naczelnika Państwa z 13 grudnia 1918 r. został utworzony Urząd Patentowy Republiki Polskiej, a ustawą z 2 sierpnia 1919 r. został przemianowany na Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.

W pierwszych latach działalność Urzędu ograniczała się do rejestracji wzorów rysunkowych i modeli. Dopiero na podstawie ustawy z 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych Urząd rozpoczął udzielanie patentów na wynalazki oraz rejestrowanie znaków towarowych, kontynuując także rejestrację wzorów.

W okresie międzywojennym Urząd mieścił się w Warszawie, przy ulicy Elektoralfiej 2.

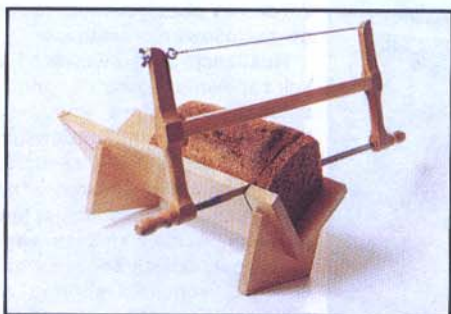
W czasie II wojny światowej Urząd funkcjonował pod nazwą Urząd Patentowy w Warszawie. Wkrótce po wyzwoleniu wznowił działalność w siedzibie przy Al. Niepodległości 188.

W 1919 r. Polska przystąpiła do międzynarodowego porozumienia — Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej z 20 marca 1883 r. i aktualnie jest związana tekstem sztokholmskim (z 1967 r.) tej konwencji.

Od 1968 r. Polska jest członkiem Światowej Organizacji Własności Intelktualnej (OMPI).

(j.p.)

„STOLARSKI” KONKURS

Już tradycyjnie, na zakończenie kolejnej części poświęconej narzędziom stolarskim, ogłaszamy konkurs. Tym razem nagrody ufundowała niemiecka firma **GEORG OTT (ULMIA)** produkująca drewniane narzędzia stolarskie najwyższej klasy. Tradycje firmy sięgają daleko wstecz, do połowy XIX wieku.

Dzisiaj nasze pytania konkursowe brzmią następująco:

1. Jaką nazwę gwarową nosi nóż struga?
2. Prosimy wymienić przynajmniej cztery nazwy różnych rodzajów strugów.
3. Istnieje kilka określeń na urządzenie, bez którego stolarz nie mógłby się obyć w pracy. Jest to: „warsztat stolarski”, „stół stolarski” albo „.....” — prosimy podać brakującą nazwę.

Główną nagrodą w naszym konkursie jest przedstawiony na fotografii strug gładzik firmy **Georg Ott**, drewniany, z precyzyjną regulacją noża.

Drugą nagrodę stanowi korytko do... krojenia chleba za pomocą małej, ramowej, naprężanej „piły stolarskiej”, również firmy **Georg Ott**.

Odpowiedzi na pytania konkursowe prosimy nadsyłać pod adresem redakcji „MT” w terminie miesiąca od daty ukazania się tego numeru. Jak zwykle tylko na kartach pocztowych i z dokładnym i czytelnym adresem nadawcy. Życzymy powodzenia!!!